

HODNOCENÍ INFORMACÍ. REDUKOVANÝ TEXT.

VIKBA 30

JARO 2012

HODNOCENÍ INFORMACÍ

- Spadá do informační gramotnosti
- Vyplývá z potřeby orientace v nadměrném množství informací
- Přepokládá kritický přístup k získaným informacím
- Kvalita informací je důležitější než kvantita
- Jedna z definic IG: „Informační gramotnost je schopnost efektivně vyhledávat a **hodnotit informace** vztahující se k určité potřebě.“

HODNOCENÍ KVALITY

- Neexistují jasně definovaná kritéria pro zhodnocení kvality zdroje
- Rozdíl se nachází mezi hodnocením klasických tištěných zdrojů (kde materiál již prochází určitým procesem zpracování) a mezi informačními zdroji, které se objevují na internetu (kde je způsob kontroly na velmi nízké úrovni)

KVALITNÍ ZDROJ

Co je vůbec kvalitní zdroj?

- Kvalitou v oblasti informací rozumíme schopnost vyhovět a uspokojit potřeby určitého uživatele nebo skupiny uživatelů
- Absolutní míra kvality neexistuje – záleží vždy na kontextu a na potřebě uživatele

PŘEHLEDOVÉ HODNOCENÍ ZDROJE – NA CO SE ZAMĚŘIT

- Titul a podtitul publikace
- Autor, vydavatel
- Nakladatelství
- Vydání a rok
- Předmluva, úvod, doslov
- Seznam použité literatury
- Obsah, členění, rozsah
- Poznámky, citace

ONLINE ZDROJE

- Vždy nutno ověřit věrohodnost
- Neprochází většinou žádným recenzním nebo oponentním řízením (výjimkou jsou články z databází, online recenzované časopisy apod.)
- Občas neprochází ani základní korekturou textu, formální ani obsahovou
- Online zdroje jsou nestálé a obsah se často mění
- Nabízí ale i výhody, zejména rychlost vyhledání a okamžitou dostupnost informací

OTÁZKY PRO HODNOCENÍ ONLINE ZDROJE

- Je uveden autor nebo je možné autora textu dohledat?
- Lze autora přiřadit ke konkrétní instituci nebo organizaci?
- Jaké je datum vydání zdroje? Lze ho zjistit?
- Komu je zdroj určen?
- Jsou předkládané informace aktuální?
- Stojí za zdrojem ověřená instituce (VŠ, úřady atd.)?
- Je pokryta šíře i hloubka dané problematiky?
- Je téma zpracováno objektivně a kompetentně?
- Je součástí textu poznámkový aparát, seznam literatury nebo odkazy na jiné zdroje?

AKTUÁLNOST

Kdy byl web naposledy aktualizován?

- Kdy byl web publikován nebo vytvořen?
- Kdy byl web aktualizován nebo revidován?
- Jsou odkazy aktuální?
- Objevují se pravidelně nové odkazy?
- Nejedná se pouze o archiv?

AUTORSTVÍ

Kdo je autorem nebo tvůrcem?

- Kdo dodává informace?
  - vzdělávací instituce?
  - státní správa?
  - komerční sféra?
  - nezisková organizace?
  - soukromá osoba?
- Je uveden autor nebo kontaktní osoba? Jaký má autor kredit?
- Byl web redigován odborníky nebo profesními organizacemi?

SPRÁVNOST A VALIDITA

Je informace správná, přesná a platná?

- Jsou citovány zdroje informace?
- Je ve srovnání s jinými zdroji informace úplná a přesná?
- Jsou správné a úplné také odkazy, nebo jsou zde nesrovnalosti?
- Zdá se být web pečlivě editovaný, nebo jsou tam tiskové chyby?

OBJEKTIVITA

Jaké bylo hledisko při tvoření webu?

- Je informace ovlivněna názorem tvůrce, nebo je objektivní?
- Mohl mít sponzor webu vliv na způsob, jakým je informace prezentována?
- Jsou na webu reklamy?
- Jsou nabídnuty i jiné názory, teorie, techniky, myšlenkové postupy?

JINÉ ZDROJE A ODKAZY

- **Jsou k dispozici lepší zdroje?**
  - Vezměte v úvahu úplnost, rozsah pohledu, doplňkové údaje, jako např. statistiky, přehledy, průzkumy, historické materiály.
- **Jsou odkazované stránky kvalitní?**
  - Ověřte si platnost odkazovaných stránek!
  - Jsou odkazy relevantní a na dobré úrovni?

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ NE-KVALITU

- Publikační exploze
- Přístupnost pro všechny
- Čas a možnost okamžitého zveřejnění
- Anonymita
- Marketingové zájmy a reklama
- Snaha přilákat čtenáře
- Tendenční texty

**Objem informací stoupá, kvalita
informací klesá**

PŘÍKLAD

- Hledám zdroje k tématu „Jak napsat a obhájit diplomovou práci“
- Pro vyhledání použiji Google – cca 17000 hitů
- 1. zdroj - nekvalitní
- <http://robertnemec.blog.idnes.cz/c/143122/Jak-napsat-a-obhajit-diplomovou-praci.html>
- 2. zdroj - kvalitní
- http://userweb.pedf.cuni.cz/kspppg/download/jak_psat_vskp.pdf
- **PROČ?**

REDUKOVANÝ TEXT

REDUKOVANÝ TEXT

- Text, který vznikne na základě obsahové analýzy dokumentu z plného textu dokumentu
- Souvislý text je redukován (dochází ke kondenzaci textu) do rozsahu, který se řídí účelem, k němuž je vytvářen
- Provádí se na základě sémantické redukce informací obsažených v dokumentu, tj. výběrem významově a obsahově podstatných informací
- Na sémantickou redukci zpravidla navazuje komprimace vybraných informací a jejich vyjádření v přirozeném nebo umělém jazyce formou vět, klíčový slov nebo znaků
- Redukovaný text rozhodně není jen náhodná akumulace vět, které jsou obsahově podstatné!
- Hlavní rys - redukováný text dokumentu je vždy podstatně kratší než plný text!

FUNKCE REDUKOVANÉHO TEXTU

- Signální funkce (upozornění na existenci nového dokumentu) - odborné databáze, příspěvky na konferencích...
- Substituční funkce (náhrada plného textu originálního dokumentu)
- Selekční funkce (umožnění výběru dokumentů a literatury pro další četbu)

TVŮRCE REDUKOVANÉHO TEXTU

- Autor daného dokumentu
- Odborník na danou problematiku
- Profesionální tvůrce redukováných textů (knihovník, inf. specialista)

Ideálním tvůrcem RT je člověk, který má teoretické znalosti i praktické dovednosti, co se týče tvorby RT, a zároveň se vyzná v oboru, ve kterém článku abstrahuje.

AUTOMATICKÁ REDUKCE TEXTU

- Provádí jí program na základě složitých algoritmů
- Jsou definovány postupy redukce a analýzy textu (např. odstranění nevýznamových slov, redukce na kmen slova, vážení termínu dle jeho důležitosti)
- Účelem je vybrat z dokumentu takové termíny, které vyjadřují jeho obsah
- Redukované texty vytvářené intelektuálním vybavením člověka zůstávají i nadále kvalitnější

HLAVNÍ DRUHY REDUKOVANÉHO TEXTU

Hlavní typy redukováného textu:

- abstrakt (referát)
- anotace
- resumé
- synopse
- extrakt

ABSTRAKT (REFERÁT)

- Stručně prezentuje obsah textu
- Konkrétně definuje cíle práce, metodologický postup, výsledky a závěry
- Obsahuje údaje s konkrétními hodnotami
- Neobsahuje hodnotící nebo doplňkové informace
- Základními vlastnostmi referátu jsou výstižnost, přehlednost, jasnost, stručnost, přesnost, objektivnost a čtivost
- Referát může používat textových formulací z referovaného dokumentu, ale jako celek je formulován nově

FORMÁLNÍ NÁLEŽITOSTI ABSTRAKTU

- Abstrakt je formulován v přirozeném jazyce
- obvykle ve větách, někdy však jen v
heslovité podobě, telegrafickým stylem
- Bývá umístěn na začátku odborného textu
- Doporučená délka je +- 250 slov

ANOTACE

- Je popisná
- Vysvětluje, jaká problematika byla v textu řešena
- Popisuje, o čem text pojednává a jaké závěry jsou v práci uvedeny (ale neuvádí konkrétní výsledky)
- Stručně charakterizuje obsah dokumentu a může uvádět i informace o autorovi, zaměření, vědecké nebo umělecké hodnotě dokumentu
- Anotace může mít i vysvětlující nebo doporučující charakter a obsahovat informace převzaté z jiných dokumentů
- Jako celek je formulována nově

FORMÁLNÍ NÁLEŽITOSTI ANOTACE

- Doporučená délka bývá v rozmezí 5-10 řádků ve standardním formátování
- Uvádí se na začátek textu
- Bývá požadována i anglická verze
- Píše se v celých větách
- Používá přirozený jazyk

ANOTACE X ABSTRAKT

- Rozdíly mezi anotací a abstrakt jsou dány různým účelem obou druhů textu
- Anotace podává jen informaci o existenci nějakého dokumentu určitého obsahu a charakteru
- Abstrakt pojednává o obsahu dokumentu spolu s popsáním výzkumných metod
- Anotace je stručné shrnutí obsahu, naproti tomu referování znamená skutečné zkrácení textu primárního dokumentu
- Abstrakt je delší než anotace

RESUMÉ

- Jedná se o shrnutí nebo souhrn
- Jeho účelem je rekapitulace textu
- Uvádí se v něm souhrn nejdůležitějších zjištění a závěrů, ke kterým autor došel
- Upozorňuje na podstatu přínosu řešeného problému

FORMÁLNÍ NÁLEŽITOSTI RESUMÉ

- Uvádí se vždy na KONEC textu
- Doporučený rozsah je delší než u anotace – přibližně 10-15 řádků
- Je formulováno v přirozeném jazyce
- Uvádí se i v anglické verzi

SYNOPSIS

Dva možné výklady:

1. Redukovaný text, který podává zhuštěný a zestručněný obsah literárního díla, zpracovaný jinou osobou než autorem díla s cílem zjednodušit a urychlit čtenářům přístup k obsahu díla. Synopse (tzv. obsahy z děl nebo také výtahy z děl) ušetří četbu rozsáhlých literárních děl, zvláště uměleckých, ale zpravidla ochuzují čtenáře o literární hodnoty.
2. Redukovaný text obsahující souhrn základních faktů uvedených ve vědeckém článku nebo příspěvku, může být publikována formou autorského referátu nebo autorské anotace v příslušném dokumentu. Synopse článku je umístěna zpravidla mezi názvem a vlastním textem článku.

EXTRAKT

- Jako jediný z ostatních redukováných textů je složen pouze z výňatků z dokumentu, ze kterého vzniká – z frází, vět nebo celých úseků textu, které jsou obsahově důležité
- Jde tedy o text svým způsobem nový, protože jeho tvůrce musí vybrat z originálu podle jeho názoru podstatné výňatky
- ALE - nevznikají nové formulace!
- Extrakt je nové dílo, kopírující vyjádření v originále

PROCES TVORBY REDUKOVANÝCH TEXTŮ

- Zaměřit se na jeden typ redukováného textu
- Určit si účel textu
- Vzít v úvahu požadovanou délku textu
- Existují i normy - **ČSN 01 0194 Anotace a referát**, která již ale neplatí a byla zrušena bez náhrady
- Dá se použít norma **ČSN ISO 214 (010148) Dokumentace - Abstrakty pro publikace a dokumentaci**

VÝZKUM

- Proběhl výzkum, kdy tři studenti informační vědy porovnali body, které norma doporučuje s konkrétními abstrakty
- Zjistili, že některé body zkoumané abstrakty vůbec neobsahovaly a naopak obsahovaly dosud nepopsané části
- Struktura abstraktů se značně lišila dle oboru
- Závěr: norma ISO 214 není dostačující pro všechny vědecké obory a mnozí tvůrci abstraktů o ní nevědí a neřídí se jí
- Vyčerpávající metodologie, která by vyhovovala všem typům dokumentů, tedy zatím ještě neexistuje

POUŽITÁ LITERATURA

- ŠAUPERL, Alenka; KLASINC, Janko; LUŽAR, Simona. Components of abstracts: Logical structure of scholarly abstracts in pharmacology, sociology, and linguistics and literature. Journal of the American Society for Information Science & Technology [online]. Jul2008, Vol. 59, Issue 9, [cit. 2009-09-16]. Dostupný z WWW: <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lxh&AN=32625832&site=ehost-live>>. ISSN 15322882.
- MACHÁČKOVÁ Martina. Redukované texty v katalozích knihoven ČR. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2010, 94 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Josef Schwarz.